

Ar bijību un apbrīnošanu mēs raugāties uz seno Helladu, kas ir Eiropas literatūras māte un skolotāja. Dažos gadu simteņos tur radušies darbi, kuŗu spožums nav izdzisis pat līdz mūsu dienām. Vēl vairāk - šis spožums ilgu laiku atstāja ēnā otru antīkās pasaules milzi - Romas kultūrālo pasauli. Romiešus tad uzlūkoja par grieķu tradīcijas pārņēmējiem un tālākveidotājiem, noliedzot jau viņu raksturā patstāvīgu dzejisko vērtību radīšanas dotības. Tagadējie sasniegumi klasiskās filologijas pētniecības laukā un lielā distance laika ziņā ļauj mums dot objektīvāku vērtējumu, atšķirt aizgūto un pārveidoto no patstāvīgi radītā un veidotā ne tikai jaunākajos laikos, bet pat tur, kur bija tiešā un dzīvā saskare ar grieķiem - romiešu literatūrā.

Literatūras attīstībā ietekmes jautājums ir neizbēgama parādība. Iepriekšējo laiku atziņām un formālajiem sasniegumiem nevar vienkārši paiet garām, un tomēr mūsu laikos izveidotas augstas un smalkas prasības attiecībā uz darba oriģinālītāti. Mūsu laiku dzejniekiem ir milzīga literārā pieredze, tiem pieejama sīki izstrādāta teorija. Romieši pazina tikai vienu literatūru - grieķu, un tā nostājās viņu priekšā visā savā varenībā, no kuŗas līdz mūsu laikiem atlikuši tikai fragmenti. Gluži dabīgi radās vēlēšanās vispirms iepazīstināt ar to plašākas masas, pēc tam - radīt pašiem kaut ko līdzīgu. Šī vēlēšanās pārtrauca tautas dzejas lēno attīstības gaitu un iesāka jaunu ceļu. To raksturo jau tas, ka romiešu literatūras vēsturē kā

pirmais darbs tiek atzīmēts „Odisejas ” tulkojums un viss laikmets līdz Ciceronam tiek saukts par hellēnisma laikmetu. Romiešu literatūra sākas ar tulkojumiem un atdarinājumiem un tikai pamazām izveido savas īpatnības. Cita ceļa arī nebija: romiešu dzejas lēno attīstību Horātijs izskaidro:

Ep. II, 1, 161

Serus enim Graecis admovit acumina chartis
et post Punica bella quietus quaerere coepit
quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile
ferrent.

temptavit quoque rem, si digne vertere posset.

Tāpēc skaidri izsakās Horātijs savā „Dzejas mākslā”:

Ap. 268:

Vos exemplaria Graeca

nocturna versate manu, versate diurna.

Šī doma pamatā visai „Ars poetica.” Izejot no tā, ietekmes jautājumam jāpieiet ar citu mērauklu.

Originālītai senatnē nepiešķīra tādu nozīmi kā tagad. Daudz lielāka loma bija tradīcijai - tā izveidoja kā satura, tā formas ziņā noteiktus priekšrakstus, no kuriem vēlāk neiedrošinājās atkāpties. Tā epam un drāmai bija noteikts stils un pantmēri, tēmati bija jāņem no varoņteikām. No tā laika tad arī izveidojās uzskats par tēmatiku kā dzejnieku kopmantu.

Šis uzskats ieguva paplašinājumu - mums tas jāattiecina arī uz liriku, kur rod izpausmi vairāk subjektīvi pārdzīvojumi. Te nav aizgūti plašie mītu tēmati, bet gan sīkāki motīvi un epiteti, te neredzam vairs tās nepiecie-

šamības, kas agrāk lika tēmatikai kļūt par res communis, bet gan zināmu autora brīvību paraugu izmantošanā.

Sīkāk par to runā Horātijs: vispirms viņš aizrāda uz 2 iespējām:

AP 119:

aut famam sequere aut sibi convenientia finge.
Raksturu tēlojumā stingri jāievēro tradīcija:

AP 123:

sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
perfidus Ixion, Jo vaga, tristis Orestes.
Citā vietā (AP 128) aizrāda, ka ne katrs var izteikt kā pirmais kaut ko jaunu, nedzirdētu. Var pārņemt pazīstamu tēmatu, tikai nevajaga atdarināt, vārdu pa vārdam tulkojot; tā var nokļūt neērtā stāvoklī, tā kā vairs nav ceļa atpakaļ. Pret šādiem verdziskiem atdarinātājiem Horātijs ir stingri pretī:

EP. I, 19, 19

qimitatores servum pecus, ut mihi saepe
bilem, saepe iocum vestri movere tumultus.

Tāpat Ep I, 3, 15 sek.

Arī attiecīgo vērtējumu jau sastopam pie Horātija:

S I 10,48: inventore minor nenožīmē neko vairāk kā to, ka Horātijs negrib atņemt Lukīlijam inventora godu attiecībā uz satīru. Uz dzejas darba vērtību attiecas Ep I 19,26:

Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
quod timui mutare modos et carminis artem ...
Tā imitācija, aizguvumi senatnē izpelnījās citādu pieeju, lai gan paraugi tika rūpīgi meklēti un atzīmēti. Atēnajs

pat sauc Hēfaistionu no Aleksandrijas par ὁ πᾶσι κλοπῆρ ὀρειδύζωρ. Var minēt daudzus līdzīgus gadījumus, pie kam bieži aiz tiem saskatāma ļaunprātība.

Pakavējoties tieši pie aizgūšanas paņēmieniem, kā pirmais jāatzīmē tulkojums, - tais 2 veidos, kā mēs to sastopam romiešu literātūrā, proti, pašā sākumā tas ir ar lokālizēšanu, adaptāciju. Tā ir nepieciešamības spiesta piemērošanās vietējiem apstākļiem un sastopama zināmos laikmetos arī citās literātūrās, piem. latviešu. Ar literātūras tālāko attīstību šī tehnika izbeidzas. Vēlāk ieviešas paņēmiens, ko mēs tagad varētu saukt par brīvu tulkojumu vai pārstrādājumu. Tādi ir jau Kv. Lutātijam Katulam (brīvi pārveidota Kallimacha epigrama), Ciceronam (Phaenomena) u.c. Origināls tiek vai nu savilkts, vai apmēram aprakstīts, vietām ar spilgtākām gleznām u.t.t.

Tulkojumi mūsu laiku nozīmē sastopami tikai kā rētoriski vingrinājumi.

Otrs imitācijas veids būtu pārstrādājums, iepinot motīvus brīvi vai no citiem darbiem (t.s. contaminatio, ko Luskis pārmet Terentijam). Arī šis paņēmiens, kas nozīmē soli tālāk par lokālizēšanu, pastāv tikai zināmā, literātūras attīstības sākuma periodā.

Tālāk jāmin parodijs, piem. Vergilijs parodē Katulla 4.dz.:

Phasellus ille, quem videtis, hospites ...

Līdzīgu efektu rada Horātijs divās dažādās vietās liekot vienu un to pašu rindu:

S I, 2, 13 un AP 421:

dives agris, dives positis in fenore nummis.

Pēdīgi minama variācija ar pārņemtu ievadmotīvu un sīkākām ieskaņām tālākajās strofās. Tālāk dzeja veidojas patstāvīgi. Šādus darbus lasītā garā sastopam vēl mūsu dienās (gan bez tieši konstatējama aizguvuma frazēs), un pie tiem nāksies vairākkārt apstāties, runājot par Horātiju.

Pāriesim pie to oriģinālu raksturošanas, kas bijuši par paraugiem romiešu dzejniekiem - proti, ierobežojoties ar Katullu, Horātiju un Ovidiju - pirmkārt tāpēc, ka te visspilgtāk izpaužas aizgūto elementu un romisko īpatnību attiecības, otrkārt tāpēc, ka ierobežotais laiks neļauj pakavēties pie elegiķiem, Lukrētija un Vergilija. Šī darba tēmatā, aptver Alkaju un Sapfoju, grieķu monodiskās lirikas nodibinātājus. Nenoliedzami spilgtas un vienreizējas parādības grieķu dzejas laukā; niecīgie fragmenti vien jau ļauj saprast to apbrīnošanu, kādu senatnē veltīja lesbiešiem.

Alkaja dzīve ir cīņu un nemiera pilna.

Kā dedzīgs patriots dzejnieks piedalās cīņās pret tiranniem, piedzīvo priekus un vilšanos, trimdu un atgriešanos dzimtenē, un viss tas atspoguļojas viņa dzejā. Tur bieži sastopam tādus motīvus kā vētra un bangas.

(fg.30,46). Šīs ir t.s. σταβιωτικά - dziesmas par karu un ķildām. Tās ir Alkajam visraksturīgākās, jo te atspoguļojas viņa nemierīgais, impulsīvais gars, cīņas

entūziasms, te ir naida un partejiskuma pilni uzbrukumi pretiniekiem (fg.26, 31).

Uz šo dzeju grupu jāattiecina Horācija C IV, 9 Alcaei minaces Camenae.

Te var atrast daudz norādījumu par dzejnieka personīgās dzīves apstākļiem, iekšējiem un ārējiem, tāpēc šīs dzejas noderējušas par avotu Alkaja vēlākajām biogrāfijām.

Tālāk jāmin mīlestības dziesmas - *έρωτικά*. No tām ļoti maz kas uzglabājies, bet Horātijs sniedz norādījumus.

C I, 32 ... Liberum et Musas Veneremque et illi
semper haerentem puerum canebat,
et Lycum nigris oculis nigroque
crine decorum.

Ļoti iemīļotas ir t.s. vīna dziesmas - *σκόλια*, *συμπροσικά*. (Iedalījums šādās 3 grupās nav visai skaidrs, jo skolijās sastopami arī pārējie divi elementi). Pēc dzejnieku liecībām Alkajs katrā gada laikā atradis iespēju slavēt vīnu - tas ir līdzeklis visās bēdās (fg.91, 90, 96), gan ziemu (fg.90), pavasari (fg.98), vasaru (fg.94, 95), rudeni, tāpat uz dzeršanu mudina domas par dzīves īso laiku (fg.73), jaunības aiziešanu (fg.73).

Alkajs tomēr ironizē par Pitaka tēvu, kas bijis liels plītnieks.

Arī pats Alkajs nav atteicies no kausa vīna - simposiji bija tā vieta, kur viņš varēja uzstāties ar savām politiskajām dzejām.

Lasot Alkaju, divaini aizrauj viņa tēloto pārdzīvo-
jumu īstums un spēks. Nav dzejā gnomiskā elementa, nav jā-
meklē dziļu problemu risinājuma - Alkajs ir kļuvis par
mierīgu dzīves vērotāju: fg.91

οὐ χρὴ κάκοισι θυμὸν ἐπιτρέπει
προκόψομεν γὰρ οὐδὲν ἀβάμερον,
ᾧ Βύκχι. φάρμακον δ' ἄριστον
οἶνον ἐνεκαμέροισι μεθύσθην.

viņš nenoslīkst melancholijā un filozofiskās pārdomās.

Apbrīnojamais pie Alkaja ir viņa klasiski vienkāršā
dzejas forma, mūzikālā valoda. Alkajs necenšas pēc izteik-
smes krāšņuma, fraze ir vienkārša, atgādina prozu, bet
sniedz lielisku ritma plūdumu. Tas liek noprast, ka dze-
jošana viņam padevusies viegli.

Trausls un sievišķīgi maigs ir Sapfojas, senatnes
cildinātās 10.mūzas tēls. Sieviete ar dziļu un jūtīgu dvē-
seli, kas pulsē līdz dabas skaistumam un pazīst vislielāko
laimi, vislielākās sāpes. Skaistums un mīlestība ir
Sapfojas pasaule, viņas gleznas ir izjustas, netverami
smalkas, dzeja attēlo dziļākos pārdzīvojumus ārkārtīgi
reāli.

Sapfoju no Alkaja atšķir izjūtu maigums, vieglums,
cita noskaņa pārdzīvojumos, vispār sievišķīgums. Intere-
sants ir Horātijs vērtējums:

C II, 13

... Aeolus fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus,

et te sonantem plenius aureo,

Milestības Alcaee, plectro dura navis,
dura fugae mala, dura belli.
utrumque sacro digna silentio
mirantur umbrae dicere, sed magis
pugnas et exactos tyrannos
densum umeris bibit aure volgus.
quid mirum, ubi illis carminibus stupens
demittit atras belua centiceps
auris it intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?

Sapfojas tēmati ir: skaistums, mīlestība, himni, epitalāmiji. Dabas tēlojumi ir īsi, vienkārši un reāli:

fig.4: ἄστερες μὲν ἄμφι κάλαρ σελάννα
αἶψ' ἀπυκρύπτοισι φάερον εἶδος,
ὅπποτα πλήθοισα μάλιστα λάμπη
γὰρ <ἐπὶ παῖσιν>

Mīlestības dzeja ir mierīgāka un nosvērtāka par Katullu. Apbrīnojama ir viņas drosme subjektīvo pārdzīvojumu tēlošanā, redzams pat spēcīgs patoloģiskais moments:

fig.2 φαίνεται μοι κῆρος ἕως θεοῖσιν
ἔμμεν ὠρηρ...
... ὥς με φώρας
οὔδεν ἔτ' ἔκει,
ἀλλὰ καὶ μὲν γλῶσσα ἔαγε, λέπτορ
δαῦτικά χρῶ πῦρ ὑπαδεδρόμαικεν.

Mīlestības jūtas bieži līdzsvaro kāda ievīta doma. To nevarētu uzskatīt par vīrišķīgu elementu Sapfojas dzejā, - ar Horātija mascula Sappho gan domāta Sapfojas pievēršanās dzejošanai, kas ir vīriešu nodarbošanās.

fg.2

ἀλλὰ πᾶν τόλματον, ἐπεὶ κεν ἦι τᾶ.

Lesbiešu ietekmei varam izsekot no pašiem lirikas sākumiem Romā. Par tādiem varam uzskatīt epigrammu, kas ir ļoti parocīga forma pirmajiem mēģinājumiem.

No senajām elegiskajām epigrammām uzglabāti daži paraugi, no tiem Valērija Aidituja 1.elegijā

Dicere cum conor curam tibi, Pamphile, cordis,
quid abs te quaeram, verba labris abeunt,
per pectus manat subitus gelido mihi sudor:
sic tacitus, subidus dum pudeo pereo.

manāms Sapfojas fg.2 iespaids: sal. ὡς με φώρας
οὐδεν ἔτ' ἔκει. ἀδὲ μ ἕδρωσ κακχέεται.

Atdarinājums visai sauss, pārstrādājot epigrammas formā, zūd pārdzīvojuma istums un kāpinājums. Šāda veida epigrammas ir aleksandriešu un viņu pēcteču stilā, tie savukārt vismaz pa daļai aizguvuši motīvus no vecajiem meistariem - Anakreonta, Sapfojas u.c. Šīs elegijas arī ir l.g.s. modes lieta, un tā kā tur dominē (aleksandriešu iespaidā) vieglums, elegances, vārdu rotaļa, asprātība, domu graudi, tad tur tālāk nav ko meklēt lesbiešu ietekmes.

Tālāk jāapstājas pie Katulla, ne mazāk spilgtas personības romiešu literātūrā kā lesbieši grieķu. Visiem viņiem raksturīga pārdzīvojumu intensitāte, spilgti

izteikts subjektīvisms. Katullis izdzīvo dzīvi līdz pēdējai iespējai, savās izjūtās viņš sasniedzis galējības, un tāpat acumirkliņos uzliesmojumos viņš liek kvēlot savai dzejai, kurā strāvo pirmatnējs spēks. Tikpat strauji dzejnieks iedegas pret saviem personīgajiem naidniekiem, vispār viņš ļoti jūtīgi uztver un reagē uz apkārtējo dzīvi.

Katullis ir dižākais gars tai dzejnieku grupā, skolā, kam dots viņa vārds un kas par savu mērķi spraudusi atdarināt aleksandriešu formas sasniegumus. Tos raksturo zināma veida manierisms - izmeklēta valoda, epigrammas forma, garākajos dzejojumos zināms schēmatisms kompozīcijā, rūpīgs epizodu izstrādājums un erūdīcija. Šādiem darbiem nav epu plašuma, tie izlasāmi vienā paņēmienā. Tā būtu jāsaprot Cat.68:

ignosces igitur, si, quae mihi luctus ademit,

haec tibi non tribuo munera, cum nequeo.

nam quod scriptorum non magna est copia apud me,

hoc fit quod Romae vivimus.

Tāpat kā Ovidijs (Trist.III, 14,37: Non hic librorum, per quos invitor alarque Copia) Katullis nevar uzrakstīt labas dzejas, ja grāmatas viņam nesniedz vielu un ierosmi. Pie Katulla mēs atrodam visai daudz netiešu norādījumu uz viņa grieķu paraugiem - ļoti sīks apraksts - c 64, 38 sek., 60 sek., pēkšņs ātrs stāstījuma turpinājums - c 64,31 sek., 116 sek., dzejas noslēgšana ar salīdzinājumu - c 11, c 25, digresijas - c 66 - 43 sek., 49 sek., 51 sek., 71 sek., u.c.

Raksturīgs ir c 64 - epillijs pēc aleksandriešu parauga. Tanī iepītais Ariadnes epizods (50 - 264) visai vāji saistīts ar galveno motīvu - Pēleja kāzām, bet aizņem vairāk kā pusi no visas dzejas. Schēmatiski atbilst viens otram atsevišķi posmi: 1-30 un 278-407, 31-42 un 267-277, 47-51 un 265-266.

Vai Katulla meistarība parādās šai nozarē? Nekādā ziņā. Kā sava laika modes dzejnieks Katullus mums svešs, te saskata pat elementus, kas viņa dzejai, viņa talanta attīstībai nāk par ļaunu, - tie ir - pārlicīgais formālisms, ārējā elegances un schēmatisms. Izteiksmes ziņā šais vecākajās dzejās (c 65, 66, 68) vērojama zināma svārstībamainās krāšņi epiteti ar prozas vienkāršību, bet vietām jau parādās dziļa fantazija un izjūta.

Tas norāda uz veidojošos talantu. Īsti tuvs mums dzejnieks kļūst tur, kur sāk runāt viņa sirds. Laimīgais pārdzīvojumu apvienojums ar formas vieglumu padara Katulla dzeju siltu, izjustu un nemirstīgu.

Kas bija tas, kas lika atplaukt Katulla mīlestībai un līdz ar to viņa krāšņākajiem dzejas ziediem?

Katullus bija jau nobriedis jauneklis (26 g.), kad viņš Romā iepazinās ar gados vecāko Klodiju. Viņu mīlestības romāns visā pilnībā izskan Katulla dzejās. Katullus dievina Klodiju, un viņa domās tās tēls saplūst kopā ar otru dzejnieka dievināto sievieti - dzejniecei Sapfoju. Ar Lesbijas vārdu dzejnieks grib savu mīloto pielīdzināt brīnišķajai mīlas dzejniecei. Ja mums nebūtu to dzeju, kas tagad sastāda t.s. Lesbijas ciklu, tad

pats vārds vien jau liecinātu par to, cik dziļu iespaidu uz Katullu atstājušas Sapfojas rindas. Savai mīļotajai Katulls varēja dot tikai to vārdu, kas viņa sirdij bija vistuvāks.

Nevar pierādīt, bet var gan iedomāties un pieņemt, ka vienkāršais svaigums un poētiskais dāilums, kas iemīt Katulla milas apgarotajās dzejās, ir Sapfojas ietekmē. Vestfāls domā, ka bez šīs mīlestības uz Lesbiju Katulls nebūtu ticis tālāk par aleksandriešu dzejām. Tam var pilnīgi pievienoties, un tādā gadījumā te Sapfojas iespaids ir daudz lielāks un nozīmīgāks nekā tur, kur tas izpaužas atsevišķos motīvos.

Būtu vērts pakavēties pie atsevišķām dzejām, kas rāda dzejnieka evolūciju.

Pie aleksandriešu paņēmieniem un trūkumiem jau apstājamies. Viena no gatavākajām dzejām ir C 45:

Acmen Septimius suos amores

tenens in gremio 'Mea' inquit 'Acme,

ni te perditte amo atque amare porro

omnes sum adsidue paratus annos

quatum qui pote plurimum perire,

solus in Libya Indiaque testa

caesio veniam obvius leoni.'

hoc ut dixit, Amor, sinistra ut ante,

dextra sternuit adprobationem.

at Acme leviter caput reflectens

et dulcior pueri ebrios ocellos

illo purpureo ore saviata

'sic' inquit, 'mea vita, Septimille,
huic uni domino usque serviamus,
ut multo mihi maior acriorque
igni^o mollibus ardet in medullis.'
hoc ut dixit, Amot, sinistra ut ante,
dextra sternuit adprobationem.

nunc ab auspicio bono profecti
mutuis animis amant amantur.
unam Septimius misellus Acmen
mavult quam Syrias Britanniasque:
uno in Septimio fidelis Acme
facit delicias libidinesque.
quis ullos homines beatiores
vidit, quis Venerem auspiciorem.

Dzeja ir vienkārša un skaidra, īpaši 1.strofas va-
loda nemākslota. 2.strofā ir jauks, mazs izteiksmes pret-
stats - Septimija tēlojumam piedienīgajai izteiksmes
vienkāršībai un spēkam pretī likts tēlojums no Akmes
viedokļa - tai atbilst maigums, mīlas reibonis, purpura
lūpas, jūtu kvēle. Viss maigākais un jaukākais ir ie-
likts tai strofā, kur galvenā loma Akmei, ja arī tas
attiecas uz Septīmiju (dulcis pueri ebrios ocellos).
Abas strofas noslēdz 2 rindu refrens.

Antistrofā izskan bērnišķīgs prieks, nevaldāma
mīlestība.

Kompozīcijā - strofas pēc satura apmēram atbilst
viena otrai, bet ne precīzi. Tas arī nav vajadzīgs, -
grūti iekļaut formas žņaugos jauku mīlas tēlojumu.

Taisni zināma neprecīzitate liecina, ka dzeja plūst brīvi. Tas it īpaši attiecināms uz antistrofu, kuŗas uzbūve liekas schēmatiska: atbilstošās rindas 1-2 un 7-8, 3-4 un 5-6. Tomēr saturs tik labi iekļaujas šais rindās, ka nevietā domāt par mākslīgu konstrukciju.

Sirsnīgums un vieglums, kādu mēs redzam šai draugam veltītajā dzejolī, atgādina to maigumu, ko dveš Sapfojas rindas.

C 61:

Collis o Heliconii
cultor, Uraniae genus,
qui rapis teneram ad virum
virginem, o Hymenaeae Hymen,
Hymen o Hymenaeae u.t.t.

Šo himenaju var minēt kā otru elegantas, izjustas dzejas paraugu. Tas ir labi izstrādāts, nemākslots. Daži momenti, kas šeit liek domāt par grieķu ietekmi (bez pantmēra) ir:

4.r. Himenaja piesaukšana katra panta beigās. Vienkāršākā forma (ὕμνηραορ) to redzam jau pie Sapfojas 123 (91),

132a (107) "Εβπερ'. Ὑμνηραορ.

88 sek. non tibi, Au-
runculeia, periculum est,
ne qua femina pulcrior
clarum ab oceano diem
viderit venientem

Ka līgava ir daiļākā no visām, saka arī Sapfoja

fg.130 (106): ἄτερρα ^{οὐ γὰρ} *rūr* πλείς, ᾧ γάμβρε, τοαύτα

171 sek. aspice, intus ut accubans
vir tuus Tyrio in toro
totus immineat tibi.

No šīm rindām izriet, ka līgavainis atrodas savās mājās, bet vispār Katullis rāda grieķu paražu, ka līgavainis nāk pats pēc līgavas. Atkal te dzejniekam nav bijis tik svarīgi dot precīzu paražu aprakstu kā svinību tēlojumu, un te viņam varēja atmiņā uzpeldēt viena otra grieķu paraža.

Ar 206.rindu dziesma vēršas pret abiem jaunlaulātajiem un nobeidzas ar

at,boni

coniuges, bene vivite et
munere assiduo valentem

exercete inventam.

Tas atbilst grieķu paražai - jaunekļu vai jaunavu koris dzied pie jaunlaulāto durvīm.

Sapfojas sveicienu jaunajam pārim:

fg.129 (103)

χαίροισα νέμψα, χαίρέτω δ'ὁ γάμβρος

pārņēmis arī Teokrits.

Visumā šai dzejā tomēr dominē romiskais.

Minētajos piemēros redzam teicamu satura un formas saskaņu.

Iespējams izsekot vēl tālākai attīstībai.

C 31: Sic dædas (tūpat vāi n 4 un o 2a) liscine par to;

Paene insularum, Sirmio, insularumque
ocelle, quascumque in liquentibus stagnis
marique vasto fert uterque Neptunus,
quam te libenter quamque laetus invisio,
vix mi ipse credens Thyniam atque Bithynos
liquisse campos et videre te in tuto.
o quid solutis est beatius curis,
cum mens onus reponit, ac peregrino
labore fessi venimus larem ad nostrum
desideratoque acquiescimus lecto.

hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.

C 32: salve, o venusta Sirmio, atque ero gaude:

gaudete vosque, limpidae lacus undae:

ridete, quicquid est domi cachinnorum.

C 46: det vīa attīscā nō grīcā, nō rōgāta opatākīlēm

Jam ver egelidos refert tepores,

iam caeli furor aequinoctialis

iucundis Zephyri silescit auris.

linquantur Phrygii, Catulle, campi

Nicaeaeque ager uber aestuosae:

ad claras Asiae volemus urbes.

iam mens praetrepidans avet vagari,

iam laeti studio pedes vigescunt.

o dulces comitum valete coetus,

longe quos simul a domo profectos

diversae variae viae reportant.

Šīs dzejas (tāpat vēl c 4 un c 2a) liecina par to, kā veidojies un slīpējies Katulla stils. Fraze top koncentrētāka, jūt vēl vairāk dzīva spēka. Tādu aizrautīgu, prieka pilnu tēlojumu mēs citur antīkajā literatūrā neatradīsim - te nav nekā no tā trauklā mierīguma, kas ir Sapfojas dabas gleznās. Par Sapfojas ietekmi arī te vairs nerunāsim, viņas dzeju nopelns ir Katulla ievirzīšanā viņam padevīgajā gultnē.

Ar to vispārējam formas augšanas raksturojumam pietiek.

Tālāk var aplūkot darbus, kur Sapfojas ietekmi var konstatēt tiešāk.

C 62: Vesper adest: iuvenes, consurgite. Vesper Olympo expectata diu vix tandem lumina tollit u.t.t.

Šādai pārmaiņus dziesmai nav parauga ^{romiešu} grieķu literatūrā, bet viss attiecas uz grieķu, ne romiešu apstākļiem (mielastā piedalās arī jaunavas). Isaac Vossius izteicis domas, ka mūsu priekšā ir Sapfojas tulkojums. Viņš salīdzina

C 62,26 Hespere, quis caelo lucet iucundior ignis.

ar Sapph.133 (133): ἑσπέρῳ πάντων ὁ κάλλιστος

un Sapph.120 (95):

Ἑσπερε, πάντα φέρεις, ὅσα φαίνοις ἑσκέδασ' ^{ἄδως,}
φέρεις ὄν, φέρεις αἶψα, φέρεις ἄπυ
μᾶτερι παιῶνα.

ar C 62,20:

Hespere, qui caelo fertur crudelior ignis.
qui natam possis complexu avellere matris.

Liekas, ka te būtu darīšana ar vairāku oriģinālu brīvu pārstrādājumu.

39-48.r.

ut flos in saeptis secretus nascitur hortis,
ignotus pecori, nullo convulsus aratro,
quem mulcent aurae, firmat sol, educat, imber
u.t.t.

un tāpat 49-59.r.

ir skaistas dabas dzīves gleznas, kas ar savu rāmumu atgādina Sapfoju (fg.4,118,94,117, īpaši 5,116).

Sapph.116 (93):

ὄϊον τὸ γλυκύμαλον ἐρεύθεται ἄκρωι ἐπ' ὕδασι,
ἄκρωι ἐπ' ἀκροτάτῳ· λελάθοιτο δὲ μαλοδρόσης
οὐ μὰν ἐκλελάθοιτ', ἀλλ' οὐκ ἐδύρατ' ἐπίκεισθαι.

Tā Katulla 62.dziesma dod vispārēju ieskatu par Sapfojas kāzu dziesmām; kopēji dzejniekiem ir lielā sirsnība (Sapfojas intimitātes vietā gan nāk Katulla straujums), humors, viena otra glezna un valodas plūdums.

Tiešo ietekmi un virzienu, kurā meklējama Sapfojas ietekme, visskaidrāk rāda

C 51:

Ille mi par esse deo videtur,
ille, si fas est, superare divos
qui sedens adversus identidem te
spectat et audit

dulce ridentem, misero quod omnis
eripit sensus mini: nam simul te
Lesbia, adspexi, nihil est super mi.

lingua sed torpet, tenuis sub artus
flamma demanat, sonitu suopte
tintinant aures, gemina teguntur
lumina nocte.

otium, Catulle, tibi molestum est:

otio exsultas nimiumque gestis.

otium et reges prius et beatas
perdidit urbes.

Tā ir mīlestības atklāšana, bet nav adresēta Lesbijai, kā to rāda pēdējā strofa. Katullis jauneklīgā kautribā atrod savām greizsirdības sāpēm izteiksmi Sapfojas vārdos, turpretī oriģināls ir domāts kādas dzejniecei mīļas skolnieces kāzu dienai.

Sapph. 2

Φαίρεταί μοι κῆρος ἕδος θέουσαι
ἔμμερ' ἄρηρ, ὅττις ἐνάντιός τοι
ἰσδάσει καὶ πλάσιον ἔδω φωρέ-
δας ὑπακούει

καὶ γελαίσας) ἡμέροεν, τό μοι μάρ
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπιόαιθεν.

ὡς σε γὰρ ἴδω βρόχε', ὡς με φώνας
οὔδεν ἔτ' ἴκει,

ἀλλὰ κἄμ μὲν γλῶσσα ἔαχε, λέπτον
δ' αὐτικά χρω πῦρ ὑπαδεδρόμακεν,
ὅππᾶτεσσι δ' οὔδεν ὄρημη, ἐπιρρόμ-
βεισι δ' ἔκοναι.

ὁ δὲ μ' ἔδρωσ κακχέεται, ὁρόμος δὲ
παῖσαν ἔγρει, χλωροτέρα δὲ κοίης
ἔμμι, τεθράκησ δ' ὀλίγω πιδεύης
φαίτομ', (<Ἄγαλλι>).

Salīdzinot redzams, ka mūsu priekšā visumā precīzs tulkojums - ar to raksturīgo brīvību, kas piemīt senajiem tulkojumiem.

Pirmās rindas atbilst viena otrai (tikai *θεοισι:* deo). 2.r. Sapfojas rindu gleznaino un rāmo plūdumu pārtrauc kāpinājums - pielikums - ille, si fas est, superare divos. Sapfojas 1.strofā valda skumjš, apvaldīts miers - līgavainis svētlaimīgs sēž pretī savai līgavai, raugās tās mīļajos smaidos un klausās, kā tā teic saldus vārdus. Tad pēkšņi pārtrūkst mierīgais tēlojums - dzejnieces sirds sāpēs sažņaudzas, pār lūpām vairs nenāk ne skaņa. Katulla temperāments neiztur jau sākumā - viņš dod spēcīgu kāpinājumu, ko nedaudz mīkstina tikai - si fas est. Šī iesprauduma dēļ cieš nākošās rindas - identidem te spectat et audit dulce ridentem. Te nenoliedzami iemīt viegls ritms, un ausij patīkami skan alliterācija (identidem te spectat et audit), tomēr zudusi Sapfojas intimitāte, kas mīt vārdu gleznās un to sakārtojuma:

ἔδω φωρέσας ... γολαύσας ἡμέροεν

Bez tam identidem norāda uz lielo atšķirību apstākļos, kādos abas dzejas rakstītas.

Arī nākošā glezna: τὸ μοι μὰρ καρδίαν ἔρ
στήθεσιν ἐπτόαιθεν ir kāpināta: misero
quod omnis eripit sensus mihi. Šai gadījumā jāsaprot kaut

kas par labu Katullam. Sapfoja dod tālāk gleznu rindu, no kurām pirmā ir - sirds krūtīs sažņaudzas. Bet nākošās gleznas ievada nodibināmais saiklis γάρ: ὡς σε γάρ ἴδω u.t.t., pie tam tās nepakārtojas pirmajai gleznai un nepaskaidro to, bet ir tai līdzvērtīgas. Šai ziņā Katulla uztvere pamatotāka - omnis eripit sensus mihi, nam ... Vispirms teikts, ka mulst visi prāti, tad seko sīkāks tēlojums. Tas gan runā par labu dzejas izteiksmei, uzbūves logikai, bet ne tulkojuma teknikai. Nav arī bijis Katulla nolūks dot skaidru tulkojumu. "Lesbia" un "identidem" ir tie momenti, kas visskaidrāk norāda uz Romas apstākļiem. Maza niansīte zūd arī ar βροχέως izlaidumu.

3.panta tulkojums visai precīzs, vienīgi ὀππάτεσσι δ' οὐδεν ὄρημι ir daudz vienkāršāk par spēcīgo gleznu gemina teguntur lumina nocte. Arī gleznu kārtība otrāda. Ņemot vērā nākošo pantu, Katullam bija jānobeidz šī gleznu rinda ar poētisku uzsvaru.

Sapfoja mīlas moku tēlojumu kāpina vēl tālāk, un jauki kontrastē φαίνεται μοι κῆρος ἴσος θεοῖσιν αὐ τετράκην δ' ὀλίγω ἰπιθεύης φάισον, ("Αγγελι). Sapfojas dziesma tomēr neizskan mīlas mokās, kam viņa devusi tik nepieredzēti reālu attēlojumu. Ἄλλὰ πᾶν τόλματον, ἐπεὶ κει ἦι τά ir samierināšanās ar nenovēršamo, kas liecina par dzejnieces nosvērtumu. Ar šādu vietu palīdzību mēģina izskaidrot Horatija mascula Sappho. Kaut kas līdzīgs ir Katulla pēdējā strofā, - atziņā, ka bezdarbība ir kaitīga un vedina uz tukšu sapņošanu var

saklausīt aicinājumu mesties darbā un tā aizmirst sirds sāpes. Šis pants ir tomēr brīvs piedzejojums; Sapfojas pēdējā strofa varbūt atmesta tāpēc, ka tai pārāk spilgti tēlota sieviete.

Jau teikts, kā šī dzeja iezīmē to virzienu, kādā meklējama Sapfojas ietekme. Runājot par to vispār, tika kā galvenais Sapfojas nopelns izcelts tas, ka tā ievirzīja Katulla dzeju sakarā ar mīlestību uz Lesbiju zināmā gultnē. To maigumu un trauslumu, kas ir Sapfojas tēlojumos, Katullis pārveido atbilstoši savam temperāmentam, ienesot vairāk straujuma, dzīvības, „sabiezīnot krāsas.” Otrs punkts ir - nelaimīgās mīlas apraksts. Sapfojas dzejā ir gan maiga nevarība, gan vienkāršība un natūrālisms (šie divi jēdzieni kopā labi sader) dziļo pārdzīvojumu tēlojumā, bet Katullis dod katru gleznu vairāk izstrādātu, dzīvāku, istu mieru pie viņa mēs atrodam tikai laimīgas mīlestības idillēs. Tā šinī punktā, kas izveido principiēlo abu dzejnieku saskari, viņi abi viens no otra arī krasi atšķiras. Un abiem viņiem piemīt liela dzejnieka īpašība - teikt vienkāršās un zināmās lietas jaunās gleznās un jaunā formā.

Sapfojas ietekmi rāda arī bieži sastopamās pašuzrunas Catulle, piem.

46: *linquantur Phrygii, Catulle, campi ...*

52: *Quid est, Catulle?*

76: *multa parata manent in longa aetate, Catulle,*

8: *miser Catulle, desinas ineptire ... u.c.*

Paraugam Sappho fg.1,20:

τίς εἶ, ὦ Ψάπφ', ἄδικη;

un 1446: Ψάπφοι, τί τὰν πολύολβον Ἀγρόδιταν...

Katrā ziņā ietekme manāma dažās gleznās un salīdzinājumos.

Sapfo: Tādas vietas piem.ir:

C 62, 39 sek.

ut flos in saeptis secretus nascitur hortis,
ignotus pecori, nullo convulsus aratro,
quem mulcent aurae, firmat sol, educar imber ...

49 sek.

ut vidua in nudo vitis quae nascitur arvo
nunquam se extollit, nunquam mitem educat
uvam,
sed tenerum prono deflectens pondere corpus
iam iam contingit summum radice flagellum.

Te izskan tā idille, kas raksturīga Sapfojas dabas tēlojumiem:

Sapf.5:

ἄμφι δ' ὕδωρ
〈ἴψοθεν〉 ψυχρον κελάδει δι' ὕδωρ
μαλίωρ, αἰδυσομέτωρ δὲ φύλλωρ
κῶμα κατάρρει.

Vēl var izsekot atsevišķas sīkas saskaņas, kur nav izslēgta aizguvuma iespēja:

Paregojums dzejnieka nemirstībai, kas gan sastopams arī pie Teognida, Kallimacha, Horātija, Ovidija, un Katullam arī ir citur (40,5, 78^b).

C 1

quare habe tibi quidquid hoc libelli
qualecunque; quod, o patrona virgo,
plus uno maneat perenne saeclo.

Sapfojas attiecīgā rinda

59 (82)

μνάσεσθαι τερά φασί, (ὦ φδορέρα), κἄτερον
ἄημεων.

Zvirbulis ir Afrodītes putns (S 1,10) un romiešu
dāmu mīlulis (C 2,3).

Meitas tuvību un pieķeršanos mātei apdzied Sapfoja

51 (38): ὡς δὲ παῖς πεδᾶ μάτερα πεπτερόθυμος
un

Katulls 3 6-7:

nam mellitus erat suamque norat
ipsam tam bene quam puelle matrem.

Lapotnes salīdzinājumu ar matiem sastopam vienīgi
antīkajā literātūrā:

Od.23,195 κἀμὴ εἰλαίης

Hor.4,7,2 arboribusque comae

Katullam 4 10 ubi iste post phaselus ante fuit
comata silva.

Ar C 35 ignosco tibi, Sapphica puella
Musa doctior

dzejnieks laikam domājis mūzu, kas iedvesmojusi Sapfoju;
citādi Sapfoju pašu mēdz saukt par mūzu.

C 68a, 18 dulcem amaritiem atgādina Sapfojas

137 (40) γλυκύπικρον ὄρπετον un

C 107 carius auro - Sapf.138: *χρῦσῶ χρυσοτέρα.*

Tās būtu Sapfojas atskaņas Katulla dzejā; daudz to nav, bet toties lielāks ir tas iespaids, kas virza visu dzejas veidošanos un konstatējams tikai vispārējos vilcienos.

Zīmīgi, ka no Alkaja mēs nesastopam atskaņu. Tās mēs varētu gaidīt dažādās invektīvās, bet te Katullis raksta Archilocha garā, vietām ejot vēl tālāk. Alkajs Katullam būtiski svešāks, jo Katullam dzīve ir iekšķīgi centrēta, mīlestības dažādo pārdzīvojumu pārpildīta.

Pāriesim pie nākamās dzejnieku paaudzes izcilākā pārstāvja, kas arī smēlies no grieķu mūžīgajiem avotiem. Vēl jauneklis būdams, Horātijs nonāca Grieķijā, kur viņam bija izdevība iepazīties ar grieķu dzejas lielajiem gariem. Uz to mudināja viņa dzejiski noskaņotā dvēsele, un arī viņš pats jau sāka izmēģināt roku dzejā, rakstīdams epigrammas grieķu valodā:

S I, 10, 31-32 Atque ego cum Graecos facerem natus mare
citra

versiculos, vetuit me tali voce Quirinus.
Mainoties politiskajiem un arī personīgās dzīves apstākļiem, Horātijs ļāva savam īgnumam izpausties dzejā, pieslejšoties Archilocham, pārņemdam viņa dzejas aso uzbrukumu raksturu un sistēmātiski ievēzdam jambus latīņu dzejā. To viņš uzskata par savu nopelni un piešķir sev inventor'a godu -

Ep. I 19

Parios ego primus iambos

ostendi Latio, numeros animosque secutus

Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.

Lūzums iestājās ap 30.gadu, kad valstī bija nodibināts miers. Zuda nepieciešamība nodarboties ar asajiem jambiem epodos un polemikām satīrās. Horātijs bija nodomājis pievērsties klasiskajai grieķu lirikai, iepazīstināt ar tās sasniegumiem romiešu lasītājus. Viņš meklēja pēc jaunas ierosmes, jauniem paraugiem un atrada tos Lesbas meliķos. To atdarināšana Horātijam likās pārdrošs jaunums, un arī šeit Horātijs piešķir sev inventora godu.

C III, 30 Princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos ...

Nelielos Katulla priekšdarbus šai virzienā viņš varēja neņemt vērā.

Horātijas dzejas patstāvīgo vērtību, atkarību un tās veidu aplūkosim, runājot par atsevišķām dzejām.

Vispirms apstāsimies pie tām dzejām, kurās Horātijs piemin lesbiešus, izsaka savu vērtējumu un raksturo attiecības ar viņiem.

C I, 32

Poscimus. Siquid vacui sub umbra
lusimus tecum, quod et hunc in annum
vēvat et plures, age dic Latinum,
barbite, carmen,
lesbio primum modulate civi,
qui ferox bello tamen inter arma,
sive iactatam reliqarat udo
litore navem,

Liberum et Musas Veneremque et illi
semper haerentem puerum canebat,
et Lycum nigris oculis nigroque
crine decorum.
odecus Phoebi et dapibus supremi
grata testudo Jovis, o laborum
dulce lenimen, mihi cumque salve
rite vocanti.

Vispirms tiešs Alkaja raksturojums - viņš ir kareivīgs un pat ieročiem šķindot, t.i. kaŗagājienā laikā vai pēc gurdinoša jūŗas brauciena darinājis dziesmas. Viņš apdziedājis vīnu un mīlestību - Venēru ar mazo Amoru un Liku ar tumšajām acīm un melno matu rotu, un viņa dziesmas ir dulce lenimen laborum.

Barbite, Lesbio primum modulate civi - nav jāsaprot gluži burtiski, bet katrā ziņā Horātijs Alkaju uzskata par pirmo īsto liriķi.

Bet šeit visa uzmanība jāveltī pirmajam pantam - Horātijs aicina līru skandināt viņam latīņu dziesmu, kas paliktu slavena ilgus gadus, kā tas ir ar Alkaja darbiem. Līdz šim viņš tikai vaļas brīžos rotaļājies ar līru koku ēnā, un šīs dziesmas nav in plures annos. Jājautā, kādu mērķi īsti uzstāda Horātijs tagad. Vai pāriet no vieglajiem mīlas tematiem uz nopietnākām lietām, kā viņš to darīja vēlāk? Tādā gadījumā Alkaja raksturojums attiecībā uz viņa tematiem šai dzejā ir visai neizdevies - Alkaja mīlestības dziesmas taču ir dulce lenimen laborum. Atliek pieņemt, ka uzstādītais ideāls attiecas uz dzejas formālo

pusi. Izejot no šāda pieņēmuma, būs vieglāk noskaidrot Horātijs atdarināšanas paņēmienus.

Vai Horātijs, runājot par lesbiešiem, vairāk izceļ Alkaju vai Sapfoju, to vispār grūti teikt. Rakstura ziņā tuvāks ir Alkajs, kaut gan par raksturu tuvumu citādi te nevar runāt. Alkajs ir mūžīgais revolucionārs, trimdinieks, kas klīst pa jūrām, cieš un remdē savas sāpes vīnā. Horātijs savas odas rakstīja pirmajos miera gados, censdamies nomierināt savu tāpat satraukto sirdi. Alkaja dzeja viņam atgādināja trauksmainos gadus, cīņas, arī lika atcerēties pašreizējās sabiedrības dzīves trūkumus, personīgās pārliecības nedrošību, šaubas uzskatos; visam tam Horātijs centās pāri tikt ar optimismu, jaunām cerībām uz personīgo un valsts dzīvi. Tomēr šī Alkaja dzeja lika ieskanēties vienam otram radniecīgam momentam. Horātijs sirdī, par to liecina tas, ka daudz maz līdzīgos ārējos apstākļos Horātijs vienmēr atcerējies attiecīgās Alkaja rindas, - ne lai tās tad atdarinātu, bet kaut kāds izdevies motīvs tad tomēr tiek ņemts, un tālākais veidojas līdzīgā pārdzīvojumā, bet citā uztverē un formālajā izveidojumā. Otrs motīvs, kas tuvināja Alkaju Horātijam, ~~ir~~, kā jau konstatēts, ir Alkaja teicamā forma, stils. Iespējams, kā domā Vilamovics, ka Horātijs izdarīja dažus vingrinājumus tulkojumos, tos, protams nepublicēdams. Tas ir rētoru ieteiktais un pilnīgi saprotamais paņēmiens - pievērst visu uzmanību formai, jo saturs tad jau dots.

Alkaja forma tomēr ir kaut kas neatdarināms ar savu apbrīnojamo vienkāršību un aīdoliešu dialekta melodisko

plūdumu. Šai vienkāršībā, kur it kā vārdi paši no sevis plūst un veidojas ritmiskās rindās, parādās liela dzejnieka talants, iedzimts vai arī tāds, kas apslēpj grūtā darba sasniegumus. Horātijs tā vietā liek vairāk plastiskuma, izstrādātu papēmienu, viņa dzeja pauž *limae labor*.

Horātijs tuvību Alkajam uzsver vēl

Ep. II 2,99 *discedo Alcaeus puncto illius;*

arī no publikas puses Horātijs saukts par otru Alkaju.

Pēc manām domām šeit salīdzinājums nav jāņem tik strikti: vispirms jāiedomājas, ka nevarētu Horātiju saukt par otru Sapfoju; varētu gan teikt, ka viņš ir līdzvērtīgs lesbiešiem, bet šeit forma pati prasa saskaņu un isāku tēlojumu - blakus Mimnermam un Kallimacham derēja tikai Alkajs.

Citādi Horātijs neizceļ ne vienu, ne otru no lesbiešiem, bet min abus kopā:

I 1, 33 ... nec Polyhymnia

Lesboum refugit tendere barbiton

I 26, 10 ... hunc fidibus novis,

hunc Lesbio sacrare plectro

Sappho teque tuasque decet sorores.

Izteiciens „Lesbas kokle” visai skaidri liek saprast, ka Lesbas vārds nešķirami saistīts ar abiem tās meliņiem. Horātijs nedomā tos vienu no otra atdalīt, izņemot tos gadījumus, kad tie jāraksturo atsevišķi. Šai dzejā pie viena jāatzīmē vēl viens moments:

o quae fontibus integris

gaudes, apricos necte flores ...

Trīs savienojumi - fontes integri, *fides novae*, Lesbium plectrum raksturo Horātija paša domas par savu pasākumu - tas ir kaut kas jauns, neviena neizmēģināts ceļš, pārnest Lesbas meliķu sasniegumus uz Romu. Var just neviltotu prieku un sajūsmu, ko pauž divkāršā glezna fontes integri un fides novae, kā arī pašas mūzas prieks par to.

C IV 3, 12 Aeolio carmine nobilem.

Šis Aeolium carmen, kas šeit iezīmē Horātija slavas sākumu, ir arī

C IV 30, 13 princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos,

kur Horātijs pauž savu nemirstību un ņem sev inventora godu.

Interesants ir Horātija vērtējums par Alkaju un Sapfoju C II 13, 21 sek..

quam paene furvae regna Proserpinae

et iudicantem vidimus Alacum

sedesque discretas piorum et

Aeoliis fidibus querentem

Sappho puellis de popolaribus,

et te sonantem plenius aureo,

C IV 9, 5 sek: Alcaeae, plectro dura navis,

dura fugae mala, dura belli.

utrumque sacro digna silentio

mirantur umbrae dicere, sed magis

pugnas et exactos tyrannos

densum umeris bibit aure volgus.

quid mirum, ubi illis carminibus stupens
demittit atras belua centiceps

auris et intorti capillis

Eumenidum recreantur angues?

quin et Prometheus et Pelopis parens

dulci laborem decipitur sono,

nec curat Orion leones

aut timidos agitare lyncas.

Tā ir slavas dziesma Lesbas meliķiem, galvenais motīvs pazīstams jau no Orfeja teikas, tāpēc raksturīgāki ir sīkākie tēlojumi. Abu dzejnieku dziesmas ir digna sacro silentio, bet Sapfojai piedēvēta skumja nevarība un žēlabas. Viss tālākais attiecināts uz Alkaju - viņam ir pilnīgāks tonis, zelta plektrs līdzīgi dieviem, viņa dziesmas kāri tver ēnu pulks, visas pazemes varas tiek aizkustinātas. Tai vietā, kur ir aizrādījums par Alkaja dzeju saturu izskan Alkajam raksturīgais patoss - anaforās dura navis, dura fugae mala, dura belli. Var saprast, ka Alkaja dzijas spēks un patētiskums visai piemērots šādai slavas dziesmai, tur atsevišķi spilgti momenti izceļas paši par sevi.

C IV 9,5 sek:

non, si priores Maeonius tenet

sedes Homerus, Pindaricae latent

Ceaeque et Alcaei minaces

Stesichorique graves camenae;

nec siquid veim lusit Anacreon,

delevit, aetas, spirat adhuc amor

vivuntque commissi calores

Aeoliae fidibus puellae.

Šeit, kur ir runa par dzejas nemirstību, Alcaei mināces camenae neatstāj tādu iespaidu kā siltums un dvēseliskums Sapfojai veltītajās rindās. Mīlestība arī ir lirikas neatņemamā daļa, un šeit nevar teikt, ka formālā puse būtu noteikusi tēlojamo objektu, - pārāk izjustas ir Horātija rindas.

Pēdīgi

C IV 6, 36 Lesbium servate pedem meique

pollicis ictum ..

rāda, ka Horātijs brīvi un daudz nedomādams runājis par lesbiešiem, nedomājot par vienu atsevišķi - šeit pēc satura derētu Sapphicum, un arī no metrikas viedokļa pret to nevarētu celt iebildumu. Visi minētie piemēri liecina, ka Horātijs abus lesbiešus ļoti augstu vērtējis un viņu salīdzinošā vērtējumā svārstījies - jo te citas iespējas vispār nav. Arī mēs nevaram atrast lesbiešiem vienu, noteiktu mērauklu. Dažādība ietekmes ziņā parāda, kam tuvāk Horātijs stāvējis rakstura un uzskatu ziņā.

Tādā pat kārtībā kā pie Katulla pakavēsīmes pie Alkaja ietekmes Horātija dzejā - vispirms aplūkosim formas veidošanos, tad tiešos aizguvumus un pārveidojumus, darbu patstāvīgo vērtību .

Sākot ar epodiem, var izsekot, kā kļūst pilnīgāki tehniskie paņēmieni - ep.1 vēl rāda konstruktīvu uzbūvi ar noteiktiem pretstatījumiem 1-4, 5-10, 11-14. Agrākajās odās tāpat vērojamas grūtības atsevišķu motīvu

saliedēšanā - C I 4, C I 7, C I 28 - te liekas pat, ka
darīšana ar visai neveiklu dažādu, nesakarīgu motīvu sa-
rindošanu, piem. C I 7: citi teic un slavē svešas zemes,
man tīk Tiburna birze. Kā vējš dažreiz izklierē mākoņus,
tā arī tu vari remdēt sāpes vīnā. Tā darīja arī Teukrs.
Par pēdējo arī rakstīts veselas 16 rindas. Pretstatā šim
var ņemt

C I 10

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
qui feros cultus hominum recentum
voce formasti catus et decorae
more palaestrae,
te canam, magni Jovis et deorum
nuntium curvaeque lyrae parentem,
callidum quidquid placuit iocoso
condere furto.

te, boves olim nisi reddidisses
per dolum amatas, puerum minaci
voce dum terret, viduus pharetra
risit Apollo.
Istanquin et Atridas duce te superbos
Ilio dives Priamus relicto

Thessalosque ignis et iniqua Troiae
castra fefellit.

tu pias laetis animas reponis
sedibus virgaque levem coerces
aurea turbam, superis deorum
gratus et imis.

Šeit neredzam nekā no agrākā konstruktīvisma - ne spēcīgo kontrastu, ne stingri ievērotas simmetrijas, katra strofa aptver vienu periodu, bet 1.un 2.ir skaidri atšķiramas. Epiteti ir pa vienam, un to sagrupējums arī vienkāršs. Vienkāršā valodā viegli lasās dzeja, un te nevar neatzīt Alkaja ietekmi. Radniecību saskata arī tai apstākļi, ka šim himnam trūkst tās intimitātes un sirsnības, kas ir pazīstamajā Sapfojas himnā Afrodītei un Anakreonta himnā Artemīdai.

Attiecīgais Alkaja paraugs ir fg 2 (5):

Χαῖρε Κυλλάρας ὁ μέδεις, σὲ γάρ μοι
δῶμος ὕμνην, τὸν κορύφαις ἐν αὔραις
Μαῖα γέννα τῶι Κρονίδαι μίχρεια
παμβασίλει.

Bez tā būtu grūti izskaidrot Horātija dzejas rašanos.

Vilamovics abās šais himnās saskata zināmu sausumu, īpaši dieva pienākumu skaitīšanā, kas nemaz neatbilstot grieķu garam, bet atgādinot stoiķu kompendiju. Mēs gan nevaram prasīt, lai te būtu tāda sirsnība kā tais himnos, kas īsteni ir lūgšanas dieviem. Bez tam himnu rakstītājiem jāievēro noteikti priekšraksti uzbūves ziņā.

Motīvu par vēršu zagšanu sastopam jau pie Homēra (hīm.25 sek.) un pēc Pausānija liecības (VII 20,2) arī šai Alkaja himnā:

Βουσί γὰρ χαίρειν μάλιστα Ἀπόλλωνα Ἀλκαῖος
ἐδήλωσεν ἐν ὕμνῳ εἰς Ἑρμῆν γράψας, ὡς
ὁ Ἑρμῆς βούς ὑφείλετο τοῦ Ἀπόλλωνος.

Citādi Horātijs atvirzījies no sava parauga. No ievada var spriest (un to apliecina arī Menand.Rhet.gr. III p.340), ka Alkaja himna galvenais temats ir bijis Merkurija piedzimšana. Visumā Horātijs smeļ ziņas no Homēra un Hēsioda, bet precīzitāte norāda uz jaunākiem paraugiem. Šai gadījumā ir izdevība konstatēt, ka Alkaja ietekme izpaužas galvenokārt ierosmē uz kādu noteiktu tematu, tāpat redzam brīvo apstrādājumu (pēdējā strofa nevar atbilst Alkajam).

Tālākās dzejas tāpat rāda Alkaja iespaidā sasniegto formas slīpējumu. Izsekosim tagad atsevišķu motīvu saskaidrojumiem.

Antonija un Kleopatras sakaušana lika priekā uzgāvilēt Horātijs sirdij. Viņš atcerējās, ka viņa lielais paraugs Alkajs ir tāpat līgsmojis par tiranna Mirsila nāvi:

Alc.39:

*Νῦν χρὴ μεθύσθην καὶ τινα πρὸς βίαν
πώρην, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος.*

Šo motīvu Horātijs izmanto divi dzejās - ep.9 un carm. I 37.

Ep.9

Quando repostum Caecubum ad festas dapes
victore laetus Caesare
tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
beate Maecenas, bibam.

ir Horātijs pirmais ditirambs. Motīvs par vīnu,

kas aizdzen rūpes un liek priekā līgsmot, ir epoda beigās. Īsto Alkaja sajūsmu Horātijs pauž tikai C I 37, kad uzvara pilnīgi skaidra, Romas naidniece Kleopatra mirusi:

Nunc est bibendum, nunc pede libero

pulsanda tellus, nunc Saliaribus

ornare pulvinar deorum

tempus erat dapibus, sodales.

Pirmā fraze ir tulkota - tā vienlīdz efektīgi skan abās valodās. Šis spēcīgais efekts arī visvairāk iespiežas atmiņā no izlasītas dzejas. Tālāku atskaņu nav, un salīdzinājums nav iespējams. Kamēr pirmā fraze un dzejas pantmērs norāda uz Alkaju, interesants ir noskaņu salīdzinājums - Alkaja rindās ir neapvaldīts, kāpināts aicinājums dzert, Horātijs gaidāmo dziņu tēlojumu sniedz dažādās gleznās. Vēl jāsaaka, ka motīvs: uz lieliem priekiem vajaga iedzert, padejot ir pārāk labi saprotams arī bez kādiem aizguvumiem. Ja šeit tomēr ir reminiscences no Alkaja, tad tas ir vairāk viņa spēcīgās izteiksmes nopelns. Pēc aizgūtā ievadmotīva, „motto” dzeja kļūst pilnīgi patstāvīga, piemērojas Romas apstākļiem, Motīvi tiek paplašināti ar jauniem salīdzinājumiem, iespraudumiem, pie tam tie labi sakausēti. Pie šī, jau minētā, variācijas paņēmiena nāksies vairākkārt atgriezties sakarā ar konkrētiem piemēriem.

Arī citus paraugus var meklēt viņa dziesmās:

C I 18: Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
ir tāds pat motto aizguvums no

Alc.97: Μηδεν ἄλλο φευγῆς πρότερον δένδριον ἔμπέλει.

Šādās variāciju dzejās motīvi ieskanas arī pa vidu: 16 r.
Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro ir otra atskaņa
no

Alc.104 (53): οἶνος γὰρ ἄνδρώποισι δίοπτρον vai

Alc.66 (57): οἶνος, ὃ φίλε παῖ, καὶ ἄλκινα.

Pēdējais motīvs varēja būt iesakņojies sakāmvārda veidā,
tomēr aizdomīgs liekas salīdzinājums ar stiklu: citur
Horātijs vienīgi jūru salīdzina ar stiklu (IV, 2), tā tad
šeit varētu būt maza reminiscence.

Tālākie motīvi arī saistās ar vīnu, bet

7.r. Ac nequis modici transiliat munera Liberi,

10.r. Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum

Discernunt avidi

ir runa par mērenību, un to mēs pie Alkaja nesastopam.

Ja tad nu blakus nostāda Alkaja vīna dziesmas šiem Horāti-
ja motīviem, tad jūtam krasu kontrastu.

Vīns ir līdzeklis pret visām bēdām:

4-5.r. Siccis omnia nam dura deus proposuit neque

mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

quis post vina gravem militiam aut pauperiem

crepat.

Te vēl var ņemt

C I 7,17 sek.

sic tu sapiens memento

tristitiam vitaeque labores

molli, Plance, vino, seu te fulgentia signis

castra tenent seu densa tenebit
fiburis umbra tui.

Pēc manām domām nebūtu pareizi šādiem motīviem meklēt paraugus noteiktos dzejas darbos, piem.

Alc.73: πώρωμεν μελιόδεα οἴρον, ἔκαστ' ἀκίωρον

" 91: φάρμακον δ' ἔρρωτον
οἴρον ἔρεκα μέτροις μεθύσθη.

Tas ir viens no tiem, kas varētu būt visu dzejnieku kopmanta jau no senatnes, vai arī būt izplatīts tautā, tā kā katrs dzejnieks tikai piešķir tam īpatnu formu.

Alkaja 90(34) fragmenta salīdzinājums ar Hor.C I 9 dod iespēju visai sīki izsekot Horātija pārstrādājuma teknikai. Aplūkosim dzejas pa strofām:

ὕψι μὲν ὁ Ζεὺς, ἐκ δ' ὀρέων μέγας
χείμωνι, πεπλάγασιν δ' ὑδάτων ῥόαι.

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
silvae laborantes geluque
flumina constiterint acuto.

Alkaja ainavā dominē dinamisms - virs aizsalušiem ūdeņiem plosās ziemas negais, ar lietu. Horātija tēlojumā ir smags miers - aizsalušas upes, sniegā mirdz kalni, zem sniega nastas likst meži. Uz ainavu tieši norāda vides, ut. Tieši saskaņā ir vienīgi flumina constiterint. To visu vērā ņemot Plüss izsaka dibinātu izbrīnu, kāpēc vairāki komentātori te runā par gandrīz burtisku tulkojumu. To vajadzētu pēc manām domām citādi formulēt -

atskaņas no Alkaja te ir tai ziņā, ka galvenā doma - ārā nelaiks, ir tāpēc patīkami siltā istabā iedzert vīnu - sakrīt. Bet ar to vien nepietiks - lai izteiktu šo domu, Horātijam tiešām nevajadzēja pazīt Alkaju. Te nāk talkā ne tikai Alkaja pantmērs, bet arī sīkāki motīvi, par visām lietām - 2.strofa:

κάββαλε τὸν χεῖμων', ἐπὶ μὲν τίθεις
πῦρ, ἐν δὲ κέρραις οἶνον ἄψιδεύς
μέλιχρον, αὐτὰρ ἄμφι κόρβασι
μάλακον ἄμφι[βέλω] γρόφαλλον.

dissolve frigus, ligna super foco

large reponens atque benignius

deprome quadrimum Sabina

o Thaliarche, merum diota.

Turpinājumā katrs dzejnieks atrod pieskaņojumu iepriekšējai gleznai - Alkaja vētra rada ļoti nemīlīgu sajūtu, tāpēc viņš vienkārši, bet spēcīgi saka: satriec vētru. Horātijas tēlotājam stingumam ļoti labs kontrasts ir dissolve. Horātijas dzejā tiktāl būtu lielāka vienība un skaidrība - jo lietus gāzes un aizsalušas upes ir grūtāk sakausēt vienā gleznā, domā Plüss. Nevajadzētu turēties pie burta - Alkaja temperāmentam atbilst ne tik daudz logiski konstruējama un pārbaudāma glezna kā spraiģis dināmisms, bez tam vai šeit nevar būt sniega un lietus vētra.

Motīvu ziņā 2.strofa nekā jauna nesniedz, bet forma var mūs interesēt:

ligna super foco large reponens ir ar paplašinājumu: large kontrastē ar iepriekš tēloto stingumu, „super” foco ir gleznaināk kā „in” foco, norādot uz to, kā malka ugunskurā kraujas kaudzē. Alkajs aicina neskopoties ar saldo vīnu, Horātijs - būt devīgākam kā parasti, jo ir ziemas sals. Alkaja vīns ir salds kā medus, Horātijs vēlas mazāk, bet stiprāku malku. No vienas puses Horātijs paplašina noskaņas gleznu, no otras - tur, kur Alkajs kāri tiecas pēc saldā vīna, caur lielisko gleznu quadrimus sabina ... merum diota izskan vīrišķīga savaldība. Šo dzejnieka instinkta, izjūtas diktēto variāciju mēs nevaram vien beigt apbrīnot.

2.strofa tā tad ciešāk saistās ar Alkaju, bet tās patstāvīgā vērtība nav ne mazākā mērā mazināta.

3.str. Permitte divis cetera, qui simul

stravere ventos aequore fervido

deproeliantes, nec cupressi

Alc. 73: nec veteres agitantur orni.

Horātijai domai - kāpēc gan dievi nevar salauzt stingumu dabā, tāpat kā nomierināt vētru nav jāmeklē parrags pie Alkaja. Tur lietu sūta Zevs, un cilvēks stāv viens pats pretī vētrai, dievu trakošanai. Tāpēc -

καὶ ββαλε τὸν χεῖμωρα Horātijs turpretī
atstāj visu dievu ziņā.

Daži pētnieki aizrāda, ka šai Horātija dzejā neesot līdz galam izturēta vienība - tas mēdz būt tad, kad aizņemto, svešo domu pavedienu nespēj novest līdz galam.

Ja iziēt no Alkaja dzejas nostādījuma, tad tiešām grūti pieslēgt domu - neraizēties par nākotni. Bet Horātijs ir vairāk sagrozījis pašu dzejas nostādījumu, un nav grūti izsekot viņa domu pavedienam: ārā nikns, nepieredzēts sals, tas nozīmē kaut ko ļaunu, bet par to nav ko bēdāties, tas dievu ziņā.

Pēdējā motīva variācija ir

C I 11

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios tentaris numeros. ut melius, quidquid exit, pati. seu pluris hiemes seu tribuit Juppiter ultimam quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum: sapias, vina liques, et spatio brevi spem longam reseces, dum loquimur, fugerit invida aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

Līdzīgus uzskatus pauž

Alc.73: ἄλλ' ἄγε μὴ τὰ [κάτω φρόνη],
[ἔσ]τ' ἄβρομεν· αἴ ποτα κ' ἄλλοταρ[ῶν τε χρῆ]
[φέρ]ητ', ὅττινα τῶνδε πλάθῃ τά[χα δῶι θεός]
[--- ἄγε]μος βορέαις ἐπι[μαίεται],
πύκωμεν μελιόδεα οἴνον, ἄκος κ' ἄκων.

bet tie ir populārās filozofijas ipašums. Te jāapmierinās ar salīdzinājumu bez noteiktiem slēdzieniem.

Pie šīs grupas pieder vēl epod.13, kas ir vecāka par C I 9 un kam sākumā ir Alkajam līdzīgs vētras apraksts:

Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres
nivesque deducunt Jovem; nunc mare, nunc silvae
Threicio aquilone sonant .. rapiamus, amici,
occasionem de die, dumque virent genua
et decet, obducta solvatur fronte senectus.

tu vina Torquato move consule presse meo:
cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
reducet in sedem vice.

.....

illic omne malum vino cantuque levato,
deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.

Te visi pazīstamie motīvi, ievada glezna tuvāka Alkajam. Horātijs šeit runā par sevi, kurpretī odās parasti uzrunā citus (I 9, 18, I 7,3). Šādi izcelti subjektīvie momenti ir raksturīgi kā Alkajam, tā Horātijam, - abi sniedz daudz autobiografiska materiāla.

C II 14 ir plaši izveidots filozofiskais motīvs - nāve neizbēgama, tāpēc vajaga dzīvi baudīt:

Eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni u.t.t.

Arī Alc.73 sākumā attīstīta līdzīga doma:

Πῶνε [καὶ μέθυ, ᾧ] Μελάριππ' ἄμ' ἔμοι. τί [φάσις],
δεννάεντ' ὅτ' ἄμε[ύσει] Ἀχέροντα μέγ[αν πόρον]
ἄβαι[s, ἄελίω κόδαρον φάος [ἄψερρον]
ὄψεσθ'; ἄλλ' ἄρι μὴ μεράλων ἐπ[εβέλλεο].

καὶ γὰρ Σείσυφος Αἰολίδας βασιλεὺς [ἔφα]
Ἰνδῶν πλεῖστα γησάμενος [δάρατορ φύγηρ].
Ἰλ[λ]ᾶ καὶ πολύιδρις ἔων ὑπὸ κᾶρι [δῆς]
[δου]ρᾶ [ε]ρτ' Ἀχέροιντ' ἐπέραϊσε· μῆγαρ δέ οἱ
[κᾶτ]ω μ[όχ]θον ἔχετ Κροτίδας βᾶ[ρου ὤρησε]
(με)λαίνας χλόρος.

Principālā nav izslēgts, ka Horātijs šo populāro tēmatu apstrādājis Alkaja dzejas iespaidā, kā tas vērojams vienā otrā gadījumā. Tāpēc šādās reizēs jāapmierinās ar līdzības konstatējumu.

Alc.67 (59)

Ἔμε δέϊλαρ, ἔμε παῖδαρ κακοτάτων πεδέχοισαρ.

dziesmas saturu ļauj nojaust

Hor.C III 12:

Miserarum est neque amori dare ludum neque dulci

mala vino

lavere, aut exanimari metuentis patruae verbera

linguae.

Grūti spriest pēc vienas Alkaja rindas, bet liekas, ka Horātijs galvenajā motīvā cieši piekļāvies Alkajam (mīlestība un vīns, arī patruae verbera linguae varētu sagaidīt pie Alkaja), tālāk pārejot uz Romas apstākļiem. Pa vidu ievijas vēl citi motīvi (par tiem

skat.tālāk).

Daži tālākie salīdzinājumi rādīs Horātija raksturīgo paņēmieni - iepīt jaunas redzes gleznas, dot pilnīgāku kopainu.

Jau aplūkotajā C II 13 izmanto domu „cik tur trūka, ka es būtu beigts un nonācis apakšzemē”, lai pakavētos pie pazemes tēlojuma un rādītu tur Alkaju un Sapfoju, tos raksturojot.

C III 18 - atceroties kauna pilno neveiksmi pie Karrām, Horātijs sniedz gleznu virkni no analoga gadījuma - viņš liek Rēgulam tēlot sagūstīto romiešu likteni Kartāgā. Iespaidu pastiprina spēcīgais kontrasts noskaņu ziņā. Tālāk vērosim šo paņēmieni plašākā dzejojumā.

C I 14

O navis, referent in mare te novi
fluctus. O quid agis. Fortiter occupa
portum. Nonne vides, ut
nudum remigio latus

et malus celeri, saucius Africo

antennaeque gemant ac sine funibus

vix durare carinae

possint imperiosius

aequor. - Non tibi sunt integra lintea,

non di, quos iterum pressa voces malo.

auamvis Pontica pinus,

silvae filia nobilis,

iactus et genus et nomen inutile:

nil pictis timidus navita puppibus

fidit.- Tu, nisi ventis

debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,

nunc desiderium curaque non levis,

interfusa nitentes

vites aequora cycladas.

Alc.30 (18)

Ἀσυνρέτημι τῶν ἰνέμων ἐτάβει.
τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίσεται,
τὸ δ' ἔνθεν. ἄμμες δ' ὄν τὸ μέβρον
καὶ φορήμεθα σὺν μελαίραι
χείμωνι μόχθετες μεγάλῳ μάλα.
πὲρ μὲν γὰρ ἄντλος ἰστοπέδα ἔχει,
λαῖφος δὲ πὰν ἰάσηλον ἤδη
καὶ λάκιδες μεγάλαι κατ' αὐτό.
χόλαισι δ' ἄγκυραι.

Abas dzejas ir allēgorijas. Tiešā Alkaja ietekme būtu saskatāma vienīgi salīdzinājumā ar kugi vētrā, ne detaļās. Atcerēsimies, ka Alkajs pēc Horātija liecības apdziedājis dura navis, dura fugae mala. Alkaja kugis ir briesmās - ceļas vilņi, kugis tikko spēj cīnīties ar vētru, buras saplēstas, ūdens skalojas uz tā; arī dzejnieks pats atrodas uz tā. Horātija uztvērums ir citāds - kugis jau cietis un nav vairs spējīgs izturēt jaunas

briesmas. Horātijs tēlo, it kā no malas skatīdamies, bet var būt, ka viņš pats arī ir domājis sevi uz kuga (ja kugis simbolizē valsti, tad citādi arī nav domājams), tikai to nepiemin un domā vienīgi par kuga glābšanu.

3.un 4.strofa ir jauni motīvi, salīdzinot ar Alkaju - tie kontrastē ar pirmajiem diviem, bet šeit to nejūt tādā mērā, ka varētu runāt par schēmatismu kompozīcijā.

C II 7, 9-10

tecum Philippos et celerem fugam

sensi, relicta non bene parmula ...

ir jau arī Archilocha un Anakreonta apstrādāts motīvs, - acīmredzot visai iemīļots. Alkajam tas ir fg.49 (32).

Ar to būtu nobeigts salīdzinājums ar Alkaju. Ko lai saka par abiem dzejniekiem. Lieli gari, kas tomēr ne - sniedzas viens līdz otram.

Horātijs nav aizsniedzis Alkaja valodas vienkāršību, tās pirmatnējo spēku un viņa pārdzīvojumu dziļumu un patiesumu. To vietā redzam elegances, augsti izveidotas formas sniegunus, vijīgas gleznas. Alkaja sirds nemiers un kaisle atrod apvaldījumu Horātija filozofijas ietekmētājās rindās. Cits gars te mīt, cita dzīve, un tomēr Horātijam Alkajs bija tuvs, cik tuva abiem bija istā dzīve, mūžīgi nerimstošā plūsme ar tās priekiem un nedienām.

Sapfoju Horātijs tāpat augstu cienījis, bet viņas būtība tam nav bijusi tik tuva. Ja viņš arī kā dzejnieks tai piegāja daudz tuvāk, tad tās īpatnība tomēr ir neatdarināma. Mūsu laikos to raksturotu kā vistīrāk izteiktu

romantismu.

Sapfojas maigā sievišķība, dvēseles smalkums un tīrums ir dzejā aizgrābjoši, bet nav atraduši īstu atbalstu ne Horātija, ne citu dzejnieku darbos. Sievietes, kādas mums tēlojis Horātijs, ir pavisam citādas, tās nav ar tīru dvēseli, bet viscaur nēgātīvi vērtējamas. Pat augstākās sabiedrības dāmām Horātijs nav veltījis neviena komplimenta. Vietas, kur varētu meklēt Sapfojas iespaidu, ir - dabas tēlojumi, idilles, maigas mīlestības tēlojumi un gadījuma motīvi.

Tā C II 3, 9-12 quo pinus ingens albaque populus
umbram hospitalem consociare amant
ramis. quid obliquo laborat
lympha fugax trepidare rivo.

ir ļoti dzejisks atpūtas vietas tēlojums, sastopams arī citur (C I 1, ep.2). Nemeklējot tieša parauga pie Sapfojas, var teikt, ka tās idilliskais tēlojums (fg.5) atstāj dziļu iespaidu un līdzīgos apstākļos liek meklēt smalkākos izteiksmes līdzekļus dabas daiļuma tēlošanai.

C II 12,23 ... permutare velis crine Licymniae
plenas aut arabum domos,
cum flagrantia detorquet ad oscula
cervicem, aut facili saevitia negat
quae poscente magis gaudeat eripi,
interdum rapere occupet.

Šis ir gleznains mīlas tēlojums, kādu mēs varētu iedomāties pie Sapfojas, un šādos maiguma pilnos pantos nevar

noliegt Sapfojas ietekmi. Lasītais bieži neapzinīgi ietekmē pat mūsu laiku dzejniekus, nerunājot par to, ka tas var noskaņot lasītāju zināmā virzienā.

C IV 1,33 :

sed cur, heu, Ligurine, cur
manat rara meas lacrima per genas.
cur facunda parum decoro
inter verba cadit lingua silentio.

Šīs rindas atgādina Sapfojas fg.2, tikai viegli atgādina, bet tas jau pierāda to, cik dziļi iespiedušies Horātija atmiņā Sapfojas pārdzīvojumi.

Tālāk atsevišķi motīvi:

C I 12,47

micat inter omnis

Julium sidus velut inter ignis

luna minores.

un Ep.15

Nox erat et caelo fulgebat luna sereno

inter minora sidera.

Mirdzošs mēness zvaižņu pulkā ir romantiķu iemīļots tēmat; Horātija dzejā nevar noliegt Sapfojas fg.4 (3) ietekmi:

ἄστερες μὲν ἄμυρὸν κάλαρ θαλάσσης
αἴψ' ἀπυκρύντοισι φέροντο εἶδος,
ὅποτα πλήθοισα μάλιστα λάμπη
γῆν (ἐπὶ πάντων)

Horātijam šis nakts tēlojums ir tikai fons citiem motīviem līdzīgi

Sapfojas 88 (53):

πλήρης μὲν εὐφάινεται ἂ' ἑλάνθηα
αἰ' δ' ὡς περὶ βῶμον ἐστάθησαν.

C III 12, variācijā par Alkaja tēmu, redzam iepītu arī

Sapfojas motīvu:

Tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
Operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,
Liparaei nitor Hebri.

Sapf. 114 (90)

Γλύκη μᾶτερ, οὐ τοι δύναμαι κρέκη τὸν
πόδι βάλμευα παῖδος βραδείαν δι' ἄφροδίταν.

Horātijs izveidojis graciozu glezniņu pēc Pompēju sienu
gleznām, bet tās nenoliedzami atiet atpakaļ uz klasisko
laiku; šai gadījumā gan grūti pierādīt tiešo līniju uz
Sapfoju, bet ja mums ir analogi gadījumi, kur aizguvums
no Sapfojas nāk caur Teokritu, tad arī šai gadījumā aiz-
guvums iespējams - vai nu tiešs, vai ar hellēnisma gleznu
starpniecību.

C I 30 O Venus regina Cnidi Paphique,
sperne dilectam Cypron et vocantis
ture te multo Glyceræ decoram
transfer in aedem.
fervidus tecum puer et solutis
Gratiae zonis properentque nymphae
et parum comis sine te Juventas
Mercuriusque.

Šis īsais, sirsnīgā tonī rakstītais himns pieder pie

ἕμνοι κλήτικοι, kādi ir Alkmānam, Sapfojai

(7 (6): ἦ ἄγε Κύπρος ἢ Πάφος ἢ Πάροπος

Principā šo himnu var vēl salīdzināt ar Sapfojas himnu Afroditei - tur ir sirsnīga tuvošanās dievei un lūgums, šeit epigrammas forma to ierobežo. Sapfoja tēlo dziļi izjusti Afrodītes atnākšanu, tās mīlo smaidu un mierinājumu. Horātijs to pašu motīvu izveido ar eleganci un noslēdz ar ritmiski labi izdevušamies rindām. Tas liecina, ka Horātija pārdzīvojums bijis mazāk spilgts, vairāk te dominē forma kā saturs.

Variācija no šiem pašiem motīviem ir

C I 19 in me tota ruens Venus

Cyprum deseruit ...

Greizsirdības mokām Horātijs nekur neatrada tik spēcīgu paraugu kā Sapfojas 2.fragmentā. Tāpat kā Katulls, viņš mīkstina smago tēlojumu un piešķir tam mazliet citādu noskaņu:

C I 13

Cum tu, Lydia Telephi

Cervicem roseam, cerea Telephi

laudas brachia, vae meum

fervens difficili bile tumet iecur:

tum nec mens mihi nec color

~~cuta~~ sede manet, umor et in genas

furtim labitur, arguens

quam lentis penitus macerer ignibus.

Visumā jāsaprot tas pats, kas tika teikts, runājot par Katullu: Sapfojas ietekme iet noteiktā virzienā, bet dzejnieks lielākā vai mazākā mērā patur savu patstāvību.

Horātijs vairāk piekļaujas Sapfojai kā mīlas maiguma un dabas skaistuma apdziedātājai, Katullis vēl pievieno citus tematus - pārdzīvojumu dziļumu un kāzu dziesmas.

Un lai gan ne viens, ne otrs dzejnieks nav aizsnieguši oriģinālu, tomēr Horātijs savu mērķi ir sasniedzis - romiešu lirikā viņš ir tas pats, kas viņa lielais paraugs Alkajs un viņa dievinātā Sapfoja.

Līdz ar Ovīdiju mēs it kā ieejam citā pasaulē. Te valda vieglums un formas elegances, visa dzeja ir viena vienīga formas rotaļa ar saturu. Rotaļas raksturs dažreiz padara arī dziļākos pārdzīvojumus par šķietami viegli ņemtiem, dažreiz saspīlē līdz neredzētam patosam, kas lasot gan aizrauj lasītāju, bet neiztur logiskas analizes. Var saprast, ka Ovīdiju saistīja Sapfojas personība, tā bija romantiska, teiksmu apvīta. Un tā mēs atrodam vienu otru norādījumu par Sapfojas dzīvi, Ovīdija paša vērtējumu, bet ne ietekmes viņa dzejā.

Tā vēst.Faonam 61.r.:

Sex mihi natales ierant, cum lecta parentis
ante diem lacrimas oesa bibere meas.

sparsit apes frater meretricis captus amore
mixtaque cum turpi damna pudore tulit.

ir stāstīts par vistuvākajiem gīmenes locekļiem,
tāpat 70.r.: Accumulat curas filia parva meas.

Vēstule Faonam vispār sniedz diezgan daudz matēriāla. Ovīdijs piemin vārdā Sapfojas skolnieces - Anaktoriju, Kīdro, Atīdu, kas liecina, ka viņš labi pazinis Sapfojas

dzeju. Minētos vārdus arī sastopam fragmentos. Tāpat kā daudzi citi vēlākos laikos Ovidijs ir ar morālisku aizspriedumu pret Sapfoju:

19.r. Atque aliae centum, quas non sine crimine amavi.

(R.Ehwald's proponē non vietā hic, bet jāņem vērā, ka tad būtu pretruna ar

201.r.:

Lesbides, infamem quae me fecistis amore)

Pēc Vilamovica domām divi galvenie motīvi - Faona brauciens uz Siciliju un Sapfojas lēciens no Leukadas klints jūrā pieder kādam Sapfojas biografam, ko izmantojis Ovidijs, izpušķojot pārējo - pastaigas pa mežu, nimfas parādīšanos. Šādi motīvi vēlāk raksturīgi stingram romantismam un sentimentālismam.

29.r. ir dots salīdzinošs vērtējums, kas daudz neatšķiras no Horātija uzskatiem.

Nec plus Alcaeus, consors patriaeque lyraeque
laudis habet, quamvis grandius ille sonet.

Par Sapfojas izskatu var tuvāk palasīt

31.r.: Si mihi difficilis formam natura negavit,

ingenio formae damna rependo meae:

sum brevis, at nomen, quod terras impleat omnes,
est mihi; mensuram nominis ipsa fero.

candida si non sum, placuit Cepheia Perseo

Andromede, patriae fusca colore suae.

Pēc tam Sapfoja bijusi maza auguma un tumša.

Ars amat.III 331:

Nota sit et Sappho, (quid enim lascivius iela.)

ir viegli uzvests raksturojums, ko var dažādi iztulkot.

Pie raksturojuma Ovidijs vēl pakavējas

Tr. II 363 sek., pastāvot uz domām, ka pēc dzejnieka darbiem vēl nevajaga tiesāt pašu dzejnieku:

Quid, nisi cum multo Venerem confundere vino
praecepit lyrici Teia Musa senis.

Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare, puellas.

tuta tamen Sappho, tutus et ille fuit.

Rem. 761:

Me certe Sappho meliorem fecit amicae,

nec rigidos mores Teia Musa dedit.

tas jāattiecina uz personīgo iespaidu, un Ovidijs ir vienīgais, kas to atzīst tādā veidā.

Triju dzejnieku aplūkojums ir galā. Neizsmelams ir bijis Lesbas meliņu dzejas krājums, un katrs no tā ņēmis sev tīkamo. Kā neaizsniegti tie stāv vēl šodien katrs savā vietā, un ilgas pēc to pilnības ir vadījušas augšup ne tikai romiešu dzejnieku centienus vien. Tas ir nopelns, kas jāizceļ pirmām kārtām. Sīkie motīvi, ko mēs registrējam un salīdzinām, noder viena otra raksturīga vilciena noskaidrošanai, bet nekādā ziņā nemazina romiešu dzejas patstāvīgo vērtību - romiešu dzejnieki rūpējušies, lai viņu dzeja nestu viņu pašu un viņu laika atspulgu. Un tā ir lielas dzejas pazīme.-

L i t e r ā t ū r a

Horātija darbi - Kīslinga izd.

Katulla darbi - Krolla izd.

Ovīdija darbi - R.Merkella un R.Ēvalda izd.

Alkaja un Sapfojas darbi - Anth.lyr.gr., E.Diehl.

Prof.K.Strauberga 1) Horaz

2) Horātija dzejas

3) Katulls un Sapfoja.

O. Ribbeck - Geschichte der röm.Dichtung

H.J.Rose - A Handbook of Greek Literature

Wilamowitz - Moellendorff - Sappho und Simonides

Plüss - Horazstudien

Arnold - Die griechischen Studien des Horaz

Schmid - Stähle - Geschichte der gr.Literatur

Kroll - Studien zum Verständnis der röm.Literatur

Schanz - Hosius - Römische Literaturgeschichte.